

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (dziesiąta izba)

z dnia 9 listopada 2017 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Rolnictwo – Wspólna polityka rolna – Rozporządzenie (WE) nr 73/2009 – System płatności jednolitych – Hodowca cieląt, który zawarł umowę integracyjną – Klauzula umowna, na podstawie której płatność jednolita zostaje przekazana przedsiębiorstwu integracyjnemu – Dopuszczalność

W sprawie C-227/16

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (sąd apelacyjny w Arnhem-Leuvarde, Niderlandy) postanowieniem z dnia 19 kwietnia 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 22 kwietnia 2016 r., w postępowaniu:

Jan Theodorus Arts

przeciwno

Veevoederbedrijf Alpuro BV,

TRYBUNAŁ (dziesiąta izba),

w składzie: A. Borg Barthet (sprawozdawca), pełniący obowiązki prezesa izby, M. Berger i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Veevoederbedrijf Alpuro BV przez J. Geertsa, advocaat,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez A. Bouqueta oraz I. Galindo Martín, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: niderlandzki.

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.U. 2009, L 30, s. 16).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu Jana Theodorusa Artsa ze spółką Veevoederbedrijf Alpuro BV (zwaną dalej „Alpuro”) w przedmiocie ważności klauzuli umownej, na podstawie której wsparcie, którego może on domagać się w ramach systemu płatności jednolitych, zostało przekazane spółce Alpuro.

Ramy prawne

- 3 Motywy 25 i 27 rozporządzenia nr 73/2009 mają następujące brzmienie:

„(25) Systemy wsparcia w ramach [wspólnej polityki rolnej (WPR)] przewidują bezpośrednie wsparcie dochodowe mające na celu, w szczególności, zapewnienie odpowiedniego standardu życia dla społeczności rolniczej. Cel ten jest ściśle związany z zachowaniem obszarów wiejskich. Aby przeciwdziałać każdemu niewłaściwemu przydzieleniu środków wspólnotowych, nie należy przekazywać płatności w ramach wsparcia rolnikom, którzy sztucznie stworzyli warunki niezbędne do uzyskania takiego wsparcia.

[...]

(27) Rozporządzenie [Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniające rozporządzenia (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1454/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1999, (WE) nr 1254/1999, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001 (Dz.U. 2003, L 270, s. 1)] ustanowiło system płatności jednolitej, w którym połączono różne istniejące mechanizmy wsparcia w jednolity system płatności bezpośrednich, niezwiązanych z wielkością produkcji [...].”

- 4 Artykuł 1 lit. b) rozporządzenia nr 73/2009 przewiduje, że rozporządzenie to ustanawia „system wsparcia dochodów rolników (zwany dalej »systemem płatności jednolit[ych]«)”.

- 5 Zgodnie z art. 4 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia:

„Rolnik otrzymujący płatności bezpośrednie spełnia wymogi podstawowe w zakresie zarządzania wymienione w załączniku II oraz przestrzega zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, o której mowa w art. 6.

[...]”.

- 6 Artykuł 5 ust. 1 rozporządzenia nr 73/2009 stanowi:

„Przepisy wspólnotowe ustanawiają wymogi podstawowe w zakresie zarządzania wymienione w załączniku II w następujących obszarach:

- a) zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowie roślin;

- b) środowisko;
- c) dobrostan zwierząt”.

7 Artykuł 6 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Państwa członkowskie zapewniają, aby wszystkie grunty rolne, a w szczególności grunty, które nie są już wykorzystywane do celów produkcyjnych, były utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska [...]”.

8 Artykuł 33 ust. 1 lit. a) wskazanego rozporządzenia stanowi:

„Wsparcie w ramach systemu płatności jednolit[ych] jest dostępne dla rolników, jeżeli:

- a) posiadają uprawnienia do płatności, które uzyskali zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1782/2003;
- b) uzyskują uprawnienia do płatności na mocy niniejszego rozporządzenia [...]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 9 W 2008 r. J.T. Arts, będący hodowcą cieląt, zawarł ze spółką Alpuro umowę integracyjną (zwaną dalej „umową integracyjną”), na mocy której zobowiązał się do nabywania od Alpuro nowo narodzonych cieląt oraz karmy na potrzeby ich tuczenia. Na końcu każdego z sześciu z przewidzianych w umowie integracyjnej cykli tuczenia spółka Alpuro odkupywała tuczone cielęta od J.T. Artsa. Te cykle tuczenia, z których każdy trwał około 26 tygodni, zostały podzielone na trzy grupy, przy czym pierwsza z nich została stworzona w dniu 5 marca 2009 r.
- 10 Zgodnie z art. 6 i 13 umowy integracyjnej J.T. Arts pobierał wynagrodzenie z tytułu tuczenia w kwocie 200 EUR rocznie za każde cielę.
- 11 Zgodnie art. 9 tej umowy wszystkie dochody i wynagrodzenia, których J.T. Arts mógł domagać się w ramach systemu płatności jednolitych w związku z prowadzeniem chowu i tuczeniem cieląt na podstawie tej umowy, były w całości przekazywane spółce Alpuro, a ponadto J.T. Arts był zobowiązany do spełnienia wszystkich warunków wymaganych do tego, aby móc uzyskać owe dochody i wynagrodzenia.
- 12 Zgodnie z art. 10 umowy integracyjnej cena sprzedaży tuczonych cieląt spółce Alpuro stanowiła sumę ceny zakupu nowo narodzonych cieląt, kosztu karmy wykorzystanej przy ich tuczeniu i innych kosztów poniesionych przy hodowli, pomniejszoną o wynagrodzenia uzyskane w ramach systemu płatności jednolitych. Ponadto stosowana była korekta w celu uwzględnienia odstępstw cieląt od normy technicznej określonej w art. 7 tej umowy.
- 13 W trakcie roku 2012 między stronami powstał spór dotyczący kwoty płatności jednolitej przekazanej J.T. Artsowi za lata 2010–2012.
- 14 Jan Theodorus Arts wystąpił do Rechtbank Gelderland (sądu w Gelderland, Niderlandy), przed którym podniósł w szczególności, że art. 9 umowy integracyjnej stoi w sprzeczności z celami rozporządzenia nr 1782/2003, gdyż zobowiązuje go do przekazania wsparcia dochodowego mającego na celu zapewnienie mu odpowiedniego poziomu życia spółce Alpuro, która nie spełnia przesłanek korzystania z systemu płatności jednolitych i nie podlega przewidzianym w tym rozporządzeniu wymogom w zakresie wzajemnej zgodności ekologicznej.

- 15 Z kolei Alpuro podnosi przed tym sądem, że płatność jednolita, do której uprawniony jest J.T. Arts, jest elementem kalkulacji ceny sprzedaży tuczonych cieląt i że spółka ta sama nie ubiega się o wsparcie w ramach systemu płatności jednolitych.
- 16 Wobec oddalenia powództwa J.T. Artsa wyrokiem Rechtbank Gelderland (sądu w Gelderland), wniósł on odwołanie od tego wyroku do sądu odsyłającego, który uznał, że rozstrzygnięcie sporu w postępowaniu głównym jest uzależnione od wykładni prawa Unii.
- 17 W tych okolicznościach Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (sąd apelacyjny w Arnhem-Leuvarde, Niderlandy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy – przy uwzględnieniu celów tego rozporządzenia, zwłaszcza zapewnienia rolnikom odpowiedniego poziomu życia w drodze bezpośredniego wsparcia dochodowego, jak i promowania zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt, środowiska oraz dobrostanu zwierząt – ważny jest zbiór klauzul zawarty w umowie pomiędzy gospodarstwem zajmującym się tuczem cieląt a przedsiębiorstwem integracyjnym [...], z którego wynika, że płatność jednolita przyznana gospodarstwu zajmującemu się tuczem cieląt zgodnie z rozporządzeniem [73/2009] przypada przedsiębiorstwu integracyjnemu poprzez odliczenie od ceny za tuczone cielęta?
- 2) W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze: czy z uwagi na istniejącą sprzeczność z celami rozporządzenia nr 73/2009 sądy krajowe są uprawnione do zmiany umowy na podstawie klauzuli rebus sic stantibus w taki sposób, aby powstałe wskutek nieważności niekorzystne warunki dla przedsiębiorstwa integracyjnego zostały w całości lub w części usunięte, zwłaszcza poprzez obniżenie ceny za tuczone cielęta?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 18 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zasadniczo dąży do ustalenia, czy rozporządzenie nr 73/2009 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się ono klauzuli umownej stanowiącej, że kwota wsparcia, o którą hodowca cieląt ma prawo ubiegać się w ramach systemu płatności jednolitych, jest przekazywana przedsiębiorstwu integracyjnemu, z którym hodowca ten zawarł umowę.
- 19 Na wstępie należy przypomnieć, że umowa charakteryzuje się wprawdzie zasadą autonomii woli stron, zgodnie z którą strony mają swobodę kształtowania wzajemnych zobowiązań, niemniej ograniczenia tej swobody umów mogą wynikać z obowiązującego prawa Unii (wyrok z dnia 20 maja 2010 r., Harms, C-434/08, EU:C:2010:285, pkt 36).
- 20 W szczególności swoboda umów, z której korzysta posiadacz uprawnień do płatności, nie może pozwolić mu na podjęcie zobowiązań sprzecznych z celami rozporządzenia nr 73/2009 (zob. analogicznie wyrok z dnia 20 maja 2010 r., Harms, C-434/08, EU:C:2010:285, pkt 37).
- 21 W tym względzie należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 1 lit. b) tego rozporządzenia system płatności jednolitych stanowi wsparcie dochodowe dla rolników. Zgodnie z motywem 25 omawianego rozporządzenia cel polegający na zapewnieniu odpowiedniego poziomu życia ludności wiejskiej jest ściśle związany z zachowaniem obszarów wiejskich, a każdy rolnik otrzymujący płatności bezpośrednie jest zobowiązany, zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 73/2009 w związku z art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 1 tego rozporządzenia, do przestrzegania określonych norm dotyczących środowiska, bezpieczeństwa żywności, zdrowia zwierząt i roślin, dobrostanu zwierząt i utrzymania ziemi według zasad dobrej kultury rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska.

- 22 Jednakże ani rozporządzenie nr 73/2009, ani rozporządzenie Komisji (WE) nr 1120/2009 z dnia 29 października 2009 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania systemu płatności jednolitej przewidzianego w tytule III rozporządzenia nr 73/2009 (Dz.U. 2009, L 316, s. 1) nie nakładają na beneficjentów systemu płatności jednolitych obowiązku wykorzystania uzyskanego w ramach tego systemu wsparcia w określony sposób. Skoro bowiem płatność jednolita z założenia ma być wsparciem dochodowym, to jej wykorzystanie z natury rzeczy nie podlega ograniczeniom.
- 23 Okolicznością bezsporną w postępowaniu głównym jest to, że J.T. Artsowi zostało wypłacone wsparcie za lata 2010–2012. Strony umowy integracyjnej postanowiły jednak w istocie, że wsparcie, o które J.T. Arts ma prawo ubiegać się w ramach systemu płatności jednolitych, będzie w całości przekazywane spółce Alpuro. W praktyce wsparcie to było odliczane od ceny płaconej przez spółkę Alpuro za zakup tuczonych cieląt, zgodnie z art. 9 i 10 tej umowy.
- 24 Tego rodzaju postanowienie umowne skłania do rozstrzygnięcia kwestii, czy intencją stron było uczynienie spółki Alpuro rzeczywistym beneficjentem rzeczony pomocy, co byłoby sprzeczne z celami rozporządzenia nr 73/2009.
- 25 W tym względzie należy bowiem przypomnieć, że ewidentnie sprzeczne ze z owymi celami byłoby umożliwienie korzystania ze wsparcia w ramach systemu płatności jednolitych osobom lub podmiotom, które nie spełniają określonych w tym rozporządzeniu wymogów (zob. podobnie wyrok z dnia 20 maja 2010 r., Harms, C-434/08, EU:C:2010:285, pkt 39, 45).
- 26 Przedsiębiorstwa integracyjnego nie można jednak uznać za rzeczywistego beneficjenta tego wsparcia, w sytuacji gdy hodowca, który zobowiązuje się przekazywać je temu przedsiębiorstwu, otrzymuje od niego świadczenie wzajemne. W takim wypadku beneficjentem owego wsparcia jest faktycznie hodowca, który po prostu przeznaczają je na dowolnie wybrany przez siebie cel, jak wynika z pkt 22 niniejszego wyroku.
- 27 Tymczasem w postępowaniu przed sądem odsyłającym nie jest kwestionowana okoliczność, że przekazanie wsparcia, o które J.T. Arts miał prawo ubiegać się w ramach systemu płatności jednolitych, wpisuje się w całokształt wzajemnych korzyści i zobowiązań, które zostały wynegocjowane przez strony umowy integracyjnej.
- 28 Nie można zatem uznać, że naruszone zostały przypomniane w pkt 21 niniejszego wyroku cele rozporządzenia nr 73/2009.
- 29 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy udzielić odpowiedzi, że rozporządzenie nr 73/2009 należy interpretować w ten sposób, iż nie sprzeciwia się ono klauzuli umownej stanowiącej, że kwota wsparcia, o którą hodowca cieląt ma prawo ubiegać się w ramach systemu płatności jednolitych, będzie przekazywana przedsiębiorstwu integracyjnemu, w sytuacji gdy przekazanie tego wsparcia wpisuje się w ramy wzajemnych korzyści i zobowiązań wynegocjowanych przez strony umowy.

W przedmiocie pytania drugiego

- 30 W związku z odpowiedzią udzieloną na pytanie pierwsze nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- ³¹ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (dziesiąta izba) orzeka, co następuje:

Rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniające rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 należy interpretować w ten sposób, iż nie sprzeciwia się ono klauzuli umownej stanowiącej, że kwota wsparcia, o którą hodowca cieląt ma prawo ubiegać się w ramach systemu płatności jednolitych, będzie przekazywana przedsiębiorstwu integracyjnemu, w sytuacji gdy przekazanie tego wsparcia wpisuje się w ramy wzajemnych korzyści i zobowiązań wynegocjowanych przez strony umowy.

Podpisy